

Asia: VN/23883/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä Uusimaa-lain ja asiakastietolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Viite:

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 17.1.2024 VN/23883/2023

Asia:

Hallituksen esitys Uusimaa-lain ja asiakastietolain muuttamisesta

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettua lakia muutettaisiin siten, että potilastietoja olisi oikeus luovuttaa Uudenmaan maakunnassa potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa, jos potilas ei ole kieltänyt tietojen luovuttamista. Käytännössä ehdotus tarkoittaisi sitä, että Uuttamaata koskeva väliaikainen sääntely säädettäisiin pysyväksi.

Hallituksen esityksessä on kiitettävästi selostettu perustuslakivaliokunnan käytäntöä. Esitys ei ole kovin hyvin sopusoinnussa perustuslain vakiintuneen tulkintakäytännön kanssa, mikä on tuotu esityksessä esiin. Uudellamaalla omaksuttu erityisjärjestely lienee hankala sovittaa yhteen erityisesti esitysluonnoksen sivulla 18 selostettujen perustuslakivaliokunnan kantojen kanssa. Niistä käy ilmi, että valiokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 15/2018 vp, s. 37). Tarkasteltavassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi tiedonsaantioikeutta ei ole sidottu välttämättömyyskriteeriin.

Perustuslakivaliokunta on linjannut, että viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 2-3, PeVL 15/2018 vp, s. 39). Luonnoksessa hallituksen esitykseksi tietosisältöjä ei ole lueteltu tyhjentävästi.

Valiokunta on painottanut luovutettavien tietojen luonnetta arkaluonteisina tietoina arvioidessaan lainsäädännön täsmällisyyttä ja sisältöä. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisyjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen selostetun perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi (PeVL 38/2016 vp, s. 3). Ehdotuksessa on kyse arkaluonteisista tiedoista, joten luonnoksessa ehdotettu sääntelyratkaisu on tältäkin osin jännitteisessä suhteessa valiokunnan käytäntöön.

Tietosuoja sääntely on EU-oikeuteen kuuluva sääntelyalue. Luonnoksessa on jossain määrin kuvattu sitä, mikä merkitys unionin yleisellä tietosuoja-asetuksella tässä yhteydessä on. Kansallinen liikkumavara otetaan annettuna, mutta sitä ei luonnoksessa tarkemmin perustella. Se lienee ymmärrettävää, sillä on ilmeistä, että liikkumavaraa on. Miten paljon sitä on, jää kuitenkin auki. Jossain määrin epäselväksi jää myös pohdinta suostumuksen merkityksestä ehdotettavan sääntelyn kannalta. Lisäksi kysymyksiä herättävät viittaukset tietosuoja-asetuksen 23 artiklaan. Ehdotetaanko tässä sääntelyä, joka rajoittaisi rekisteröityjen oikeuksia 23 artiklan nojalla? Voi myös kysyä, miten ehdotettu sääntely suhtautuu 21 artiklassa säänneltyyn vastustamisoikeuteen, kun käsittelyn oikeusperustaksi on valittu 6 artiklan 1 kohdan c alakohta.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on kiitettävästi kuvailtu Uudenmaan erityiset käytännön järjestelyt terveydenhuollon järjestämisessä, millä perustellaan ehdotettua sääntelyä. Silti ehdotuksessa jää jossain määrin epäselväksi se, miksi Uttamaata koskevassa sääntelyssä on tarpeen poiketa asiakastietolaissa (703/2023) omaksutuista ratkaisuista. Luonnoksen sivulta 12 alkavassa osassa tarkastellaan uuden asiakastietolain mukaista vaihtoehtoa, mutta sen vaikutuksia ei ole arvioitu kovin yksityiskohtaisesti.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos Susanna Lindroos-Hovinheimo

Lindroos-Hovinheimo Susanna
Oikeuskanslerinvirasto